STAN BOLOVAN

Zice că era odată un om, om cu stare și cu socoteală, după cum se mai află și astăzi câte unul ici-colea, el își avea vituțele sale, moșioara sa, căsuța sa, cu un cuvânt avea ce-i trebuia. Un năcaz însă avea și el ca toți oamenii, că bag seamă om fără niciun năcaz și iarnă fără frig nu se poate. Năcazul și supărarea lui era aceea că n-avea copii. Și se ruga bietul om zi și noapte, se ruga în coate și în genunchi să-i dăruiască Dumnezeu copii, dar în zadar, că tot nu-i se împlinea rugarea. Era cât pre aci să piardă și nădejdea, ba-și făcuse și cântec:

Doamne, Doamne!
Mult zic Doamne,
Dumnezeu gândești că doarme
Cu capul pe mănăstire,
Că de mine n-are știre.

Odată, cum mergea el gândindu-se la bucuria oamenilor cu copii și la nefericirea lui, se întâlnește cu Dumnezeu și cu Sfântul Petru.

— Dar unde mergi, măi omule? îl întrebă Dumnezeu.

— O, Doamne! Mă duc să mă prăpădesc de năcaz, răspunse omul.

— Și ce năcaz ai, omule? Spune-mi ce dorești, căci eu îți pot împlini orice poftă a ta. Ce-ai vrea ca să ai?

— Copii, Doamne, copii aș vrea să am!

— Și ce ai mai vrea să ai?

Iar Stan, că așa-i era numele, răspunse și-a două oară, că copii ar vrea să aibă.

— Te mai întreb o dată omule, zise Dumnezeu. Ce-ai mai vrea tu să ai?

Iar Stan răspunse și a treia oară că copii ar vrea să aibă.

— Bine, zise Dumnezeu, copii să ai după cum ai cerut tu.

Și se duse Stan acasă; adecă ce să vezi? Și casa și curtea îi era plină de copii; nici mai mulți, nici mai puțini decât o sută de copii află el acasă, care toți îi ziceau tată și-i cereau de mâncare. Acum dă-le, Stane, de mâncare dacă ai de unde! Se puse omul meu pe gânduri: cu ce să hrănească atâta amar de copii? Vându tot ce avu pe lângă casă și cumpără tot făină, apoi se duse în lume să le câștige hrană.

Mergând el prin această săcreată de lume mare, ajunse seara la o stână, lângă o pădure mare. În staul erau câteva mii de oi, iar în comarnic vreo doisprezece păcurari unul mai lat în spate decât celălalt.

— Bună seara feciori, zise Stan intrând în comarnic.

— Să fii sănătos, bade, răspunseră ciobanii, apoi îi puseră scăuneciu să șadă, ca la om strein și începură a vorbi mai de una, mai de alta, până Stan le spune că el a luat lumea în cap să câștige de mâncare la cei o sută de copii. Păcurarii încă-i povestiră că lor le merge bine, că oile au pășune destulă, dar s-a învățat un trăsnit de zmeu și în toată noaptea fură câte trei oi.

— Oh, zice Stan, și voi nu vă puteți apăra de el?

— Nu, răspunseră păcurarii.

— Haidați să ne tocmim; ce-mi dați să vă mântuiesc de el?

Și se tocmiră să-i dea a treia parte din toate oile, dacă va fi harnic să alunge pe zmeu de la turmă.

Acum se puse Stan la pândă, în staul, în mijlocul oilor, de bună samă după ce cinară un balmoș păcurăresc. Colo către miezul nopții veni zmeul și dă să intre în staul, dar Stan îi strigă răstit:

— Mai încet, mă! Ce vrei să faci?

Dară foruitul de zmeu râse cu hohote și zise:

— Cine ești tu, care vrei să mă oprești să nu intru în staul?

— Eu sunt Stan Bolovan, care mănânc pietri și carne de

zmeu, dar tu cine ești?

— Eu sunt zmeul, dar dacă tu zici că mănânci pietri și carne de zmeu, hai să ne cercăm puterile.

— Nu-mi pasă, zice Stan, să vedem dară care din noi va putea stoarce apă din piatră?

Și apucă zmeul un bolovan mare și tot îl sfarmă în mână, dar nu ieși pic de apă din el; atunci apucă Stan un bruș de caș ce-l avea în traistă și cum îl strânge începe a-i curge zărul printre degete.

— Noa, vezi zmeule, așa să faci tu, dacă ești tare!

Iar zmeul răspunse:

— Cunosc, că ești mai tare decât mine, dar știi ce? Hai la noi slugă, că mama de multă vreme tot cearcă doară va afla o slugă tare ca tine.

— E bine, zise Stan, și ce simbrie îmi vei da pe un an?

— Eu, răspunse zmeul, îți dau o desagă de bani de aur.

Târgul fu gata. Stan intră în comarnic la păcurari și le spuse că de zmeu i-a mântuit pe vecie, dar ei să facă bine și să ducă partea lui de oi la el acasă, să nu-i moară copiii de foame, că el a intrat în slujba zmeului pe un an de zile. Păcurarii se legară că-i vor duce oile acasă până într-una, ceea ce și făcură, că vedeau cu cine au de lucru, iar Stan merse cu zmeul acasă. Pe atunci anul era de trei zile.

Când ajunseră acasă aflară pe mama zmeului cu trei căldări cu apă fierbinte, ca să opărească oile ce le va aduce zmeul. După ce intrară în casă, spuse zmeul bătrânei numai la ureche, ca să nu mai tragă nădejde de oi, că acum fu Stan Bolovan la stână, care e așa de tare de scoate apă din piatră.

— Și cine e acela, Stan Bolovan? întreabă zmeoaica.

— Iată, l-am băgat slugă pe un an, aici e.

— Bine, zise zmeoaica, bine, să vă cercați puterile, să văd care sunteți mai tari!

Și se apucă zmeul și-și aruncă buzduganul cel de

nouăzeci și nouă de măji cale de o poștă. Apoi zise către Stan:

— Noa, Stane, haida după buzdugan și să vedem tu până unde-l vei putea arunca?

— Să cercăm, zise Stan, dar să ne luăm merinde barem pe trei zile, că eu vreau să-ți arăt ce pot!

Și-și luară merinde și se puseră la drum și du-te, du-te până deteră de buzdugan. Acolo Stan nu mai putea de obosit, deci se puse să șadă pe buzdugan.

— Dar ce faci, Stane, întreabă zmeul, nu mai dai?

— Ba dau îndată, răspunse Stan, numai aștept oleacă până ce trece luna, să n-o nimeresc cumva s-o stric, ori să-ți rămână buzduganul pe-acolo, că chiar în lună am un frate faur, de ți-l prinde știu că nu-l mai vezi.

— Ba, zice zmeul, decât să faci atâta pagubă, mai bine lasă că dau eu și pentru tine.

— Cum vrei, zise Stan, iar zmeul luă buzduganul și-l aruncă îndărăt acasă. O zi era trecută.

Seara spuse zmeul mamei sale toată întâmplarea și se mirară grozav de puterea lui Stan cea mare.

A doua zi îi mână zmeoaica după apă. Fiecare luă câte o piele mare de bivol cusută ca burduful, că în de acelea aduceau apă, alte vase n-aveau. Când ajunse la fântână, zmeul umplu pieile amândouă cu apă și dă să plece. Dar Stan zise:

— Ho! ho! Cine să care atâta apă în toate zilele? Dacă-ți sunt slugă, voi să te slujesc cu dreptate.

Și scoase Stan cuțitul din șerpar și începu a brăzda locul în jurul fântânei.

— Ce faci, bre? întreabă zmeul.

— Ce să fac, zice Stan, voi să duc toată fântâna odată!

— Ba lasă-te, zise zmeul, mai bine duc eu și burduful tău, numai nu strica fântâna; că o avem de la moși-strămoși.

— Cum voiești, zice Stan, numai să nu zici că nu te slujesc pe dreptate.

Două zile trecură. Seara iar povesti zmeul mamei sale de toată întâmplarea și se mirară amândoi de puterea lui Stan.

A treia zi îi trimise zmeoaica după lemne; după ce ajunseră la pădure, zmeul rupse un copac din rădăcină și dă să plece către casă. Stan însă tot lega la vițe de curpen una de alta, să facă, drag Doamne, funie din ele și să facă nu știu ce lucru mare cu ele.

— Ce faci, Stane? întreabă zmeul.

— Ce să fac, răspunse Stan, doară numai n-am nebunit să merg cu vreascuri acasă ca țiganii, eu vreau să duc cu o cale toată pădurea acasă, să nu zici că nu-s slugă cu dreptate!

— Ba, zice zmeul, una ca aceea n-o fi, să scoți tu din pământ astă dragă de pădure toată o dată, mai bine duc eu și pentru tine un copaci!

— Cum vreai, zice Stan, numai să nu zici că nu te-am slujit pe dreptate!

Și luă zmeul încă un copaci în spate și mergea gâfâind către casă, iar Stan mergea îndărăptul lui, duhănind ca un domn. Trei zile trecură, anul era împlinit. Veni rândul să-i dea o desagă de galbini. După cină însă zise zmeoaica către zmeu:

— Mă, de noi nu va fi bine de scapă din casa noastră cu zile Stan, mergi la noapte, când doarme și-l lovește cu buzduganul chiar în frunte, auzitu-m-ai? Chiar în frunte, să piară că și de-atâța bani ce-i dăm îmi pare rău, dar mai rău îmi pare de voi ști că scapă sănătos din casa mea, c-atunci nu mai cutezăm a ieși de-aci de frica lui.

Stan ascultase la ușă, dar nu se înspăimântă, știind că zmeul e prost ca miezul nopții. Deci merse în casa lui și culcă în pat un butuc mare de lemn, apoi după ce-l acoperi

bine cu țolul se băgă sub pat. Colo către miezul nopții vine zmeul și dă de vreo câteva ori cu sabia în butuc, crezând că s-a văieta de durere, apoi mai în urmă dete cât putu de tare cu buzduganul și merse voios la mumă-sa.

— Noa, da omorâtu-l-ai?

— L-am șters dintre cei vii, răspunse zmeul.

Adecă dimineața, spre mirarea lor Stan se scoală întinzându-se și căscând o gură de gândeai că vrea să-i soarbă.

— Dar cum te hodiniși astă-noapte, Stane? întreabă zmeoaica.

— Mulțam de întrebare, stăpână, bine, numai cât am visat ca și când m-ar fi mușcat nescai pureci și parcă peste frunte mi-a trecut un șoarece.

Și nu se puteau destul mira de tăria lui, deci zise zmeoaica:

— Te-ai purtat bine, fătul meu Stane, ți-ai împlinit anul foarte omenește acum aci ți-e simbria, o desagă de galbini, poți merge acasă și să-i folosești în pace.

Dar Stan bine vedea că zmeul cu mumă-sa îi duc frica, deci zise hotărât:

— Eu gândeam că barem doi-trei ani să slujesc la voi, să am cu ce merge acasă la copilași, numai cu atâta agoniseală ce voi ști eu face cu o sută de copii? Băgați-mă slugă baremi pe un an încă.

Dar zmeul cu mumă-sa atâta frică știau de Stan, încât se hotărâră a-i da și două și trei perechi de desagi cu galbini, numai să se vadă scăpați de el, deci zise zmeul:

— Stane, îți dăm două perechi de desagi pline cu galbini, numai mergi și ne lasă în pace.

Dar Stan nu se învoi.

— Auzi, Stane, zise zmeoaica, îți dăm trei părechi de desagi plini cu galbini, numai fii bun și ne lasă în pace, că nu mai avem lipsă de slugă.

Stan ce cugetă puțin apoi zice:

— Fie, dacă-mi dați trei părechi de desagi plini plinuți cu galbini de aur, atunci plec, dar să mi-i și ducă zmeul până la mine acasă.

Și se învoiră. Zmeul luă trei părechi de desagi plini cu galbini în spate și merse după Stan. Dar zmeul așa greu sufla de greutatea poverii încât când sufla, Stan mergea fuga înainte, ca suflat de-un vânt pogan, când își trăgea zmeul răsuflarea, Stan iar venea îndărăpt tras de răsuflarea lui. Tot mergea zmeul și tace mult timp, dar o dată nu se poate răbda să nu întrebe pe Stan:

— De ce fugi tot înainte și vii iar îndărăt?

Iar Stan răspunse:

— Să pot aș zbura până acasă, dar văd că nu te poți ținea de mine și-mi vine să mă întorc la tine și numai una să-ți dau cu pumnul în frunte, să te învăț cum ai de mers pe drum când ești cu mine pe cale.

Zmeul tremura și mergea după Stan.

Când erau aproape de casa lui Stan, ieșiră toți copiii în calea lor zbierând de foame.

— Ce zic copiii aceia, întreabă zmeul pe Stan.

— Iată, răspunse Stan, copilării de-ale lor, zic c-ar mânca carne de zmeu!

Atunci zmeul aruncă desagii jos și... du-te, copile!

Ce-o fi spus la mumă-sa nu mai știu, atâta știu, că din minuta aceea copiii lui Stan nu se mai văietau de foame. Mulți din ei vor fi murit de-atunci, că doar e de mult, dar care n-au murit încă, aceia și azi trăiesc.

Auzită de la un primar din Reteag
și scrisă în Deva ca pedagog.

Textul este reprodus după
Ion Pop-Reteganul, *Povești ardelenști - basme, legende, snoave, tradiții și povestiri,*
Editura Minerva, București, 1986